

Многолистен бутрак

Многолистният бутрак, *Bidens frondosus* е включен в списъка на най-опасните инвазивни чужди видове, застрашаващи биоразнообразието в Европа, както и в списъка на наблюдаваните инвазивни растения на Европейската и средиземноморска организация по растителна защита.

Произхожда от Северна Америка. Въведен е непреднамерено у нас, но пътищата и точното време на навлизане не са известни. Най-старите хербарни материали са събрани през 2001 г., от района на Пазарджик. Широкото разпространение на вида на територията на страната подсказва, че той е проникнал доста по-рано, но е останал незабелязан, поради приликата му с нашия вид *Bidens tripartitus*. Съобщен е като нов вид за флората на България през 2004 г.

Многолистният бутрак е разпространен докъм 1000 m н.в. по северното Черноморското крайбрежие, Североизточна България, Дунавска равнина, Предбалкан, Западна Стара планина, Софийски район, Струмска долина, Долината на р. Места, Източни Родопи, Тракийска низина, Тунджанска хълмиста равнина, Странджа.

В Европа е установен за първи път в края на 18 в. Натурализиран е в много европейски страни, Източна Азия, Нова Зеландия. Смята се, че по-голямата част от въвеждането в нови страни е умишлено поради лечебните и декоративни свойства, приписвани на вида. В Италия например, е въведен като декоративно растение, като се натурализира първо в Тоскана, през 1849 г. Сега се е разпространил на много места в Италия, особено в летните култури като царевица, соя, захарно цвекло и др., както и в необработваеми площи. Семената се разпространяват и чрез водните течения като могат да покълнат и след продължителен престой във вода. В родината му Северна Америка се използва като лечебно растение. Затова семената от този вид могат лесно да бъдат закупени.

Многолистният бутрак е едногодишно тревисто растение. Стъблата му са изправени, разклонени, високи обикновено 20-100 cm, почти голи, често пурпурни в долната си част. Листата са тъмнозелени, понякога пурпурни, на дръжки. Цветовете са жълто-кафяви, събрани в кошнички с размер обикновено 1,0-1,5 cm в диаметър. Разположени са поединично по върховете на клонките, стъблото и в пазвите на горните листа. Плодовете са клиновидни, сплеснати, кафяви плодосемки, на върха с две зъбчета, с изправени осили. От тях идва и името на рода на тези растения на латински - *Bidens* означава „двузъб“.

Бутракът се опрашва от насекоми, като привлича пеперуди и молци. Цъфти от юни до октомври, плодоноси от юли до ноември. Образува голям брой плодосемки до около 7000 от растение. Те лесно се прикрепват по козината на животните и дрехите на хората, с помощта на двата си четинести осила. Така се разпространяват надалеч. Интересно приспособление на вида е, че плодосемките са от два типа: външните са по-широки, приспособени за разпространение на къси разстояния; вътрешните са по-тесни и дълги, с по-дълги осили, приспособени за по-добро закрепване и разпространение на далечни разстояния, поради което са и с по-дълъг период на покой. По този начин периферните семки се разпръскват по-малко и поддържат популацията на вида на мястото, където се намира растението. Централните семки са „колонизатори“, по-подходящи за разпръскване и с по-дълъг покой, за да се гарантира, че ще покълнат, когато попаднат в ново място с благоприятни условия.

В България, близък на многолистния бутрак е местният вид *Bidens tripartitus*, както и *B. Vulgatus* - чужд вид, произхождащ от Северна Америка. Трите вида често се срещат заедно, образувайки смесени групировки. Многолистният бутрак расте по влажни места край канали, реки, вади, заблатени места, язовири, покрайнини на поливни обработваеми площи, край жп линии и пътища. Той издържа на засушаване, поради което има по-голяма екологична пластичност в сравнение с местния вид.

Пришълецът бутрак се конкурира за хранителни вещества и пространство с местните видове и особено с *Bidens tripartitus* и *B. cernuus*, от които расте значително по-бързо и достига двойно по-големи размери. При подходящи условия заема бързо свободни от растителност места, напр. заливни тераси след отдръпване на водата, опожарени места, като образува плътни, многочислени групи, затруднява настаняването на местните тревисти видове и ги измества. *B. frondosus* може да се кръстосва с местните видове *Bidens*, като ги замества с

хибриди и така променя генетичния материал на видовете. Понякога заплевелява недобре обработени зеленчукови градини като конкурира културните видове и намалява добивите.

Многолистният бутрак вече е широко навлязъл в българската флора и унищожаването му е практически невъзможно. Известно ограничаване на разпространението може да се постигне като крайпътните площи и жп насипите се поддържат свободни от растителност. Единични растения и малки групи могат да се отстранят чрез ръчно изкореняване или косене, задължително преди узряването на семената. За химичен контрол на вида могат да се използват хербициди като напр. глифозат.